

Sygn. akt: I C 490/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

G., dnia 19 maja 2021r

Sąd Rejonowy w Gdyni, I Wydział Cywilny

Przewodniczący: SSR Małgorzata Nowicka - Midziak

Protokolant: sekr. sąd. Małgorzata Kiedrowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 kwietnia 2021r

sprawy z powództwa (...) 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w K.

przeciwko E. M. i Z. K. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę darowizny i umowę o ustanowienie służebności osobistej zawartą w dniu 9 kwietnia 2019r pomiędzy Z. K. (2) i Z. K. (1) a E. M. w Kancelarii Notarialnej w K. przy ul. (...) przed notariuszem M. B. rep. A nr 1505/2019 - w części w jakiej umowa ta dotyczy nieodpłatnego zbycia przez Z. K. (1) i Z. K. (2) na rzecz E. M. prawa własności na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej lokalu mieszkalnego nr (...), stanowiącego odrębną nieruchomość, położonego w budynku nr (...) w miejscowości K., gmina K., objętego księgą wieczystą Kw (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Iławie wraz z udziałem wynoszącym 26/125 części we współwłasności nieruchomości wspólnej, dla której Sąd Rejonowy w Iławie prowadzi księgę wieczystą (...) - w części w jakiej umowa ta dotyczy ustanowienia przez E. M. na rzecz Z. K. (1) w wyżej opisanym lokalu mieszkalnym bezpłatnej, osobistej, dożywotniej służebności mieszkania przez uprawnionego w wyżej wskazanym lokalu ze współkorzystaniem z kuchni, łazienki z ogrzewaniem, oświetleniem i wodą (staraniem każdorazowego właściciela zaś na koszt uprawnionego do służebności) z prawem poruszania się po całym lokalu mieszkalnym i nieruchomości wspólnej, z prawem do korzystania z pomieszczenia przynależnego (piwnicy) i strychu oraz prawem przyjmowania gości – w celu umożliwienia powodowi dochodzenia zaspokojenia z udziału Z. K. (1) we wspólności majątkowej małżeńskiej opisanej nieruchomości, wierzytelności powoda wynikającej z nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 10.07.2018r w sprawie o sygn. akt VINc-e 1035469/18, opatrzonego klauzulą wykonalności w dniu 30.08.2018r oraz kosztów postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez Komornika J. K. przy Sądzie Rejonowym w Iławie w sprawie o sygn. Km 3451/18 i przez Komornika M. G. przy Sądzie Rejonowym w Iławie w sprawie o sygn. Km 3242/19;

2. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

3. zasądza od pozwanej E. M. na rzecz powoda kwotę 5 448 zł. (pięć tysięcy czterysta czterdzieści osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

4. nie obciąża pozwanego Z. K. (1) kosztami procesu.

Sygnatura akt: I C 490/20

UZASADNIENIE

Powód P. I Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty z siedzibą w K. wniósł pozew przeciwko E. M., Z. K. (1) i Z. K. (2) o uznanie za bezskuteczną w stosunku do niego umowy darowizny i umowy o

ustanowienie służebności osobistej zawartej w dniu 9 kwietnia 2019r. pomiędzy Z. K. (2) i Z. K. (1) a E. M. przed notariusz M. B. prowadzącą kancelarię notarialną w K. rep. A 1505/2019:

- w części, w jakiej umowa dotyczy nieodpłatnego zbycia przez Z. K. (2) i Z. K. (1) na rzecz E. M. prawa własności - na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej - lokalu mieszkalnego nr (...) stanowiącego odrębną nieruchomość położonego w budynku nr (...) w miejscowości K., gm. K., objętego księgą wieczystą nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Iławie wraz z udziałem w wysokości 26/125 we współwłasności nieruchomości wspólnej objętej księgą wieczystą nr (...) oraz

- w części w jakiej dotyczy ustanowienia przez E. M. na rzecz Z. K. (2) i Z. K. (1) bezpłatnej, osobistej, dożywotniej służebności mieszkania polegającej na prawie zamieszkiwania przez uprawionego w wyżej wskazanym lokalu mieszkalnym ze współkorzystaniem z kuchni i łazienki, z ogrzewaniem, oświetleniem i wodą (staraniem każdorazowego właściciela, zaś na koszt uprawionych do służebności), z prawem poruszania się po całym lokalu mieszkalnym i nieruchomości wspólnej, z prawem do korzystania z pomieszczenia przynależnego (piwnicy) i strychu oraz prawem przyjmowania gości,

w celu umożliwienia powodowi zaspokojenia z udziału Z. K. (1) we wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, swojej wierzytelności wynikającej z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 10 lipca 2018r. w sprawie VI Nc-e (...) zaopatrzonego w klauzulę wykonalności z dnia 30 sierpnia 2018r. oraz kosztów postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko dłużnikowi na podstawie wyżej wskazanego tytułu wykonawczego przez Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowy w Iławie J. K. pod sygn. KM 3451/18, Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowy w Iławie M. G. pod sygn. KM 3242/19.

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, że na skutek umowy cesji nabył od (...) im. (...) wierzytelność przeciwko Z. K. (1) wynikającą z umowy pożyczki, a następnie wstąpił do postępowania egzekucyjnego przeciwko dłużnikowi. Pomimo jednorazowej wpłaty w egzekucji w kwocie 2.852,77 zł i regularnych potrąceń w wysokości 300 zł miesięcznie egzekucja nie rokuje spłaty wierzytelności w realnej perspektywie czasowej, zwłaszcza mając na uwadze wiek emerytalny dłużnika. W toku egzekucji dłużnik wraz z żoną zawarł umowę darowizny, przenosząc własność opisanej powyżej nieruchomości na rzecz córki E. M. w zamian za ustanowienie służebności mieszkania, a tym samym wyzbył się majątku o znacznej wartości. Obecnie dłużnik nie posiada innego majątku, z którego powód mógłby się skutecznie zaspokoić w realnej perspektywie czasowej. Zdaniem powoda zawarcie zaskarżonej umowy uniemożliwiło powodowi uzyskanie zaspokojenia przysługującej mu wierzytelności, albowiem w sposób znaczący pomniejszyło majątek dłużnika. O powyższym świadczy okoliczność, iż prowadzone postępowanie egzekucyjne pozostaje tylko częściowo skuteczne, bowiem dotychczasowe wpłaty spłaciły tylko część wymagalnych odsetek. Tym samym należało uznać, że zaskarżona czynność spowodowała pokrzywdzenie wierzyciela. Nadto, powód wskazał, że dokonując zaskarżonej czynności dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia wierzyciela, gdyż z uwagi na swój wiek, stopień rozwoju i posiadane doświadczenie życiowe zdawał sobie sprawę z ujemnych skutków dokonanej czynności. Powód powołał się na art. 528 kc, wskazując, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie jest wymagana wiedza osoby trzeciej, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zgodnie ze stanowiskiem orzecznictwa powód dokonał zaskarżenia całej czynności prawnej.

(pozew k. 3-12)

Pozwana E. M. wniosła o oddalenie powództwa. Zdaniem pozwanej nie została spełniona przesłanka świadomości pokrzywdzenia wierzycieli w momencie dokonywania zaskarżonej czynności. Mimo bowiem zawarcia umowy darowizny Z. i Z. K. (1) starali się wypełniać ciężące na nich względem powoda zobowiązania. Darując mieszkanie córce, nie działali ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a jedynie spełnili obietnicę, którą złożyli przed wielu laty. Pozwana nie miała powodu, aby nie ufać rodzicom, a nadto nie wiedziała o ich zobowiązaniach, zwłaszcza w instytucjach finansowych. Wprawdzie doraźnie zdarzało się pozwanej pomagać rodzicom finansowo, to nigdy o taką pomoc rodzice nie zabiegali. Po uzyskaniu wiedzy o należnościach objętych nakazem zapłaty, pozwana zaczęła dopytywać rodziców o ich rzeczywiste zobowiązania, lecz zapewnili pozwaną, że nie ma się o nic martwić. Pozwany

Z. K. (1) dokonywał niezależnych wpłat na rachunek bankowy powoda, bo czuł się do tego zobowiązany. Pozwany ma stałe źródło dochodu, aktualnie toczy się egzekucja z jego świadczenia emerytalnego. W świetle powyższego, pozwana podniosła, że intencją pozwanych nie było pokrzywdzenie wierzycieli. Po dokonaniu darowizny Z. K. (1) kontynuuje spłatę zadłużenia zarówno w drodze postępowania egzekucyjnego oraz samodzielnych, niezależnych wpłat.

(odpowiedź na pozew k. 152-154)

Postanowieniem z dnia 3 listopada 2020r. Sąd odrzucił pozew w stosunku do pozwanej Z. K. (2), która zmarła przed wniesieniem pozwu.

(postanowienie k. 169)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 22 marca 2016r. pomiędzy Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo – Kredytową im. F. S. z siedzibą w G. a pozwanym Z. K. (1) została zawarta umowa pożyczki (kredytu konsumenckiego) nr (...), na mocy której pożyczkodawca udzielił Z. K. (1) pożyczki (kredytu konsumenckiego) w kwocie 28.500 zł na okres od dnia 22 marca 2016r. do dnia 29 marca 2023r.

(dowód: umowa pożyczki (kredytu konsumenckiego) nr (...) z dnia 22 marca 2016r. k. 75-77, deklaracja członkowska k. 78, wnioski o przyznanie pożyczki k. 79-80)

Pożyczkodawca kilkakrotnie m.in. pismami z dnia 8 listopada 2017r., 11 grudnia 2018r. i 9 stycznia 2019r. wzywał Z. K. (1) do zapłaty zadłużenia w terminie 14 dni pod rygorem wypowiedzenia umowy. Wobec bezskuteczności kolejnych wezwań, pismem z dnia 4 kwietnia 2018r. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. wypowiedziała pozwanemu Z. K. (1) umowę pożyczki (kredytu konsumenckiego) nr (...). Wypowiedzenie zostało pozwanemu doręczone w dniu 10 kwietnia 2018r.

(dowód: wypowiedzenie umowy wraz z zpo k. 87-88, wezwanie do zapłaty z dnia 8 listopada 2017r. wraz z dowodem nadania k. 81-82, wezwanie do zapłaty z dnia 11 grudnia 2017r. wraz z dowodem nadania k. 83-84, wezwanie do zapłaty z dnia 9 stycznia 2018r. wraz z dowodem nadania k. 85-86, zestawienie operacji na rachunku k. 89-91)

W dniu 10 lipca 2018r. w sprawie o sygnaturze akt VI Nc-e 1035469/18 Referendarz sądowy Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie wydał nakaz zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym, nakazując Z. K. (1), aby zapłacił na rzecz Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. kwotę 25.083,39 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie od dnia 5 czerwca 2018r. do dnia zapłaty oraz kwotę 2.714 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2018r. Referendarz nadał wyżej wskazanemu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności.

(dowód: tytuł wykonawczy k. 1 akt Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Iławie J. K. o sygnaturze KM 3451/18)

W dniu 21 listopada 2018r. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. wniosła do Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Iławie J. K. wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikowi Z. K. (1) na podstawie ww. tytułu wykonawczego. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji zostało dłużnikowi doręczone w dniu 4 grudnia 2018r. Następnie, postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2019r. sprawa została przekazana do prowadzenia Komornikowi sądowemu przy Sądzie Rejonowym w Iławie M. G..

(dowód: wniosek o wszczęcie egzekucji k. 2 akt Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Iławie J. K. o sygnaturze KM 3451/18, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z zpo k. 7 i 9 tamże, postanowienie k. 37 tamże)

Na podstawie umowy przelewu zawartej w dniu 28 czerwca 2019r. Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa im. F. S. z siedzibą w G. przeniosła na rzecz powoda P. I Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w K. wierzytelność wynikającą z nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 10 lipca 2018r. w sprawie VI Nc-e (...).

(dowód: umowa przelewu wierzytelności z dnia 28 czerwca 2019r. k. 26-29)

Pismem z dnia 4 września 2019r. powód złożył oświadczenie o wstąpieniu do postępowania egzekucyjnego w miejsce dotychczasowego wierzyciela.

(dowód: oświadczenie powoda k. 6-9 akt Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Iławie M. G. o sygnaturze KM 3242/19)

W toku postępowania egzekucyjnego Komornik ustalił, że dłużnik nie figuruje w (...) jako właściciel czy współwłaściciel pojazdów, nie posiada wierzytelności z tytułu nadpłat podatków, ani wierzytelności z innych tytułów, posiada rachunek w Banku Spółdzielczym w S. i otrzymuje świadczenie emerytalne z ZUS. Komornik zajął natomiast m.in. świadczenie emerytalne dłużnika i ściąga od niego kwoty w wysokości około 350-380 zł miesięcznie. Powód sukcesywnie ogranicza egzekucję o wpłaty dokonywane przez dłużnika poza postępowaniem egzekucyjnym w kwotach 50-300 zł.

(dowód: zawiadomienie o dokonanych czynnościach k. 53 akt Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Iławie M. G. o sygnaturze KM 3242/19, postanowienia komornika o ograniczeniu egzekucji tamże)

Na podstawie umowy zawartej w dniu 9 kwietnia 2019r. przed notariusz M. B. prowadzącą kancelarię notarialną w K. (rep. A 1505/2019) Z. i Z. małżonkowie K. darowali na rzecz córki E. M. – do jej majątku osobistego – lokal mieszkalny nr (...) położony budynku nr (...) w miejscowości K. (gm. K.), dla którego Sąd Rejonowy w Iławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), stanowiący odrębną nieruchomość wraz z prawami związanymi z jego własnością tj. z udziałem wynoszącym 26/125 części we współwłasności nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt – działka nr (...) obszaru 0.2515 ha oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...).

Nadto, na podstawie wyżej wskazanego aktu notarialnego pozwana E. M. ustanowiła na rzecz Z. K. (1) i Z. K. (2) na wyżej opisanym lokalu mieszkalnym, bezpłatną, osobistą, dożywotnią służebność mieszkania polegającą na prawie zamieszkiwania przez uprawnionych w przedmiotowym lokalu mieszkalnym nr (...) ze współkorzystaniem z kuchni i łazienki, z ogrzewaniem, oświetleniem i wodą (staraniem każdorazowego właściciela, zaś na koszt uprawnionych do służebności), z prawem poruszania się po całym lokalu mieszkalnym i nieruchomości wspólnej, z prawem korzystania z pomieszczenia przynależnego (piwnicy) i strychu oraz prawem przyjmowania gości.

(dowód: umowa darowizny i umowa o ustanowienie służebności osobistej z dnia 9 kwietnia 2019r. k. 105-108)

Pismem z dnia 20 listopada 2019r. powód wezwał pozwaną E. M. do zapłaty kwoty 30.398,08 wraz z odsetkami z tytułu umowy pożyczki nr (...). W odpowiedzi, pismem z dnia 30 grudnia 2019r. pełnomocnik pozwanej odmówił zapłaty, uznając żądanie za całkowicie bezpodstawne.

(dowód: przedsądowe wezwanie do zapłaty z dnia 20 listopada 2019r. wraz z zpo k. 120-122, pismo pozwanej z dnia 30 grudnia 2019r. k. 123)

Dłużnik Z. K. (1) zamieszkuje w lokalu mieszkalnym będącym przedmiotem wyżej wskazanej umowy darowizny, posiada dochód w postaci świadczenie emerytalnego w kwocie 1780 zł netto. Nie jest właścicielem żadnych nieruchomości, ani wartościowych ruchomości. Poza powodem, dłużnik spłaca jeszcze jednego wierzyciela tj. (...) Bank (...) S.A.

W dacie zawarcia umowy darowizny Z. K. (1), poza emeryturą, nie miał żadnych innych dochodów. Jedynym wartościowym składnikiem jego majątku była przedmiotowa nieruchomość lokalowa, która została wykupiona w 1998r. od Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. E. M. pomogła rodzicom spłacić w ratach zadłużenie mieszkania, a także wykupić lokal w zamian za przeniesienie na nią prawa własności.

Po śmierci Z. K. (2), E. M. zajęła się finansami ojca. Dłużnik spłaca zadłużenie względem powoda także w formie dobrowolnych wpłat.

(dowód: zeznania świadka S. K. płyta CD k. 221, przesłuchanie pozwanej E. M. płyta CD k. 221)

Sąd zważył, co następuje:

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów, dowodu z zeznań świadka S. K. oraz dowodu z przesłuchania pozwanej E. M..

Oceniając zebrany w niniejszej sprawie materiał dowodowy Sąd nie dopatrywał się żadnych podstaw do kwestionowania prawdziwości i wiarygodności dokumentów powołanych w ustaleniach stanu faktycznego. Zwrócić bowiem należy uwagę, że część spośród wymienionych powyżej dokumentów ma charakter dokumentów urzędowych (tytuł wykonawczy, akt notarialny, postanowienia komornika) i w związku z tym korzystają one z domniemania autentyczności i domniemania zgodności z prawdą wyrażonych w nich oświadczeń, których żadna ze stron nie usiłowała wzruszyć w trybie art. 252 kpc. Pozostałe dokumenty mające formę dokumentów prywatnych nie budziły wątpliwości Sądu co ich autentyczności czy też pochodzenia wyrażonych w nich oświadczeń woli, ani nie były kwestionowane przez którąkolwiek ze stron.

Za wiarygodne Sąd uznał również zeznania świadka oraz pozwanej. W ocenie Sądu zeznania wymienionych powyżej osób były szczere, wewnętrznie spójne, zbieżne ze sobą, a także nie budziły żadnych wątpliwości w świetle zasad doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania. Zeznania te nie pozostają w sprzeczności z innymi dowodami zebranymi w niniejszej sprawie.

Podstawę prawną powództwa stanowi przepis art. 527 § 1 kc, zgodnie z którym gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Dokonując oceny zasadności powództwa należy wyjaśnić, że na podstawie art. 527 kc można wyróżnić następujące przesłanki zastosowania skargi pauliańskiej: 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; 3) dokonanie tej czynności przez dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; 4) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią; 5) działanie osoby trzeciej w złej wierze. Dla zastosowania skargi pauliańskiej wszystkie powyższe przesłanki muszą wystąpić kumulatywnie, a ciężar ich wykazania co do zasady, spoczywa na wierzycielu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 września 2012r., V ACa 667/12, L.).

Przechodząc do kwestii merytorycznych stwierdzić należy, iż w toku niniejszego postępowania strona powodowa wykazała wszystkie przesłanki o jakich mowa w art. 527 kc. Przede wszystkim, nie ulegało wątpliwości, że powodowi przysługuje względem dłużnika Z. K. (1) wymagalna wierzytelność wynikająca z umowy pożyczki (kredytu konsumenckiego) nr (...) z dnia 22 marca 2016r. zawartej pomiędzy Z. K. (1) a poprzednikiem prawnym powoda Spółdzielczą Kasą Oszczędnościowo – Kredytową im. F. S.. Przedmiotowa wierzytelność została stwierdzona prawomocnym nakazem zapłaty Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 10 lipca 2018r. w sprawie o sygnaturze akt VI Nc-e 1035469/18. Powód nabył tę wierzytelność od poprzednika prawnego na podstawie umowy przelewu z dnia 28 czerwca 2019r.

Nadto, bezsporny był fakt dokonania czynności prawnej, której uznania za bezskuteczną domagała się strona powodowa. Do akt sprawy przedłożono bowiem niezakwestionowaną kopię umowy darowizny i umowy o ustanowienie służebności osobistej z dnia 9 kwietnia 2019r. Na podstawie przedmiotowej umowy dłużnik Z. K. (1) i jego małżonka Z. K. (2) darowali na rzecz córki E. M. – do jej majątku osobistego – lokal mieszkalny nr (...) położony budynku nr (...) w miejscowości K. (gm. K.), dla którego Sąd Rejonowy w Iławie prowadzi księgę wieczystą nr (...), stanowiący odrębną nieruchomość wraz z prawami związanymi z jego własnością tj. z udziałem wynoszącym 26/125 części we współwłasności nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt – działka nr (...) obszaru 0.2515 ha oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...). Jednocześnie, na podstawie tego samego aktu notarialnego pozwana E. M. ustanowiła na rzecz darczyńców na wyżej wskazanym lokalu mieszkalnym, bezpłatną, osobistą, dożywotnią służebność mieszkania.

Kolejną przesłankę skargi pauliańskiej stanowi pokrzywdzenie wierzyciela. Zgodnie z treścią art. 527 § 2 kc czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W orzecznictwie na ogół przyjmuje się, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 kc oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 listopada 1997r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2000r., III CKN 554/98, LEX nr 52736; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 11 lipca 2013r., I ACa 417/13, LEX nr 1349916). Zatem pokrzywdzenie wierzycieli powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2001r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2004r., II CK 367/03, LEX nr 174173; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 lutego 2013r., I ACa 1438/12, LEX nr 1305972). Poglębienie niewypłacalności dłużnika ma miejsce także wtedy, gdy niemożliwość zaspokojenia wierzyciela wymaga znacznego nakładu czasu i ryzyka. Innymi słowy, podwyższenie stopnia niewypłacalności, jako jedną z przesłanek skuteczności skargi pauliańskiej, następuje również w razie istotnego utrudnienia egzekucji w następstwie skarżonej czynności prawnej (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 22 maja 2014r., I ACa 361/14, L.). Zgodnie z poglądem prawnym wyrażonym przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 marca 2001r. V CKN 280/00 LEX nr 52793 pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia (wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności prawnej) (por. wyrok SA w Białymstoku z dnia 4 marca 2016r., I ACa 950/15, L.).

Kierując się powyższymi kryteriami Sąd doszedł do przekonania, że dokonana przez dłużnika i pozwaną E. M. czynność prawna doprowadziła do powiększenia stanu niewypłacalności dłużnika. Oceniając pokrzywdzenie wierzyciela według stanu na dzień wyrokowania należy stwierdzić, że aktualnie w majątku dłużnika jedynym dostępnym dla powoda składnikiem majątkowym jest emerytura dłużnika w wysokości około 1800 zł netto. Zważywszy jednak na określone ustawowo ograniczenia, powód może zaspokoić się tylko z części świadczenia emerytalnego przysługującego Z. K. (1). Jak wynika z karty rozliczeniowej zawartej w aktach egzekucyjnych w trakcie egzekucji powód otrzymuje comiesięcznie kwoty rzędu 350 zł, co jest w stanie pokryć częściowo jedynie wierzytelności z tytułu odsetek. Co prawda, z zeznań pozwanej wynika, że po pokryciu kosztów utrzymania dłużnik dokonuje – poza postępowaniem egzekucyjnym – także dobrowolnych wpłat na rzecz wierzyciela, jednak są to również drobne kwoty rzędu 50-150 zł, najwyżej 300 zł (vide: akta egzekucyjne KM 3242/19). Na podstawie zeznań świadka oraz zeznań pozwanej E. M. można jednoznacznie stwierdzić, że dłużnik nie ma żadnych nieruchomości, wartościowych ruchomości, wierzytelności czy oszczędności, do których może zostać skierowana egzekucja. Bez wątpienia, zatem dokonanie przez dłużnika darowizny utrudniło wierzycielowi prowadzenie egzekucji i znacznie odroczyło w czasie możliwość pełnego zaspokojenia. Wyegzekwowane dotychczas od dłużnika należności pokryły jedynie świadczenia uboczne, natomiast wciąż niezaspokojone pozostaje roszczenie z tytułu należności głównej wynoszącej 25.083,39 zł. Zważywszy na wysokość dokonywanych aktualnie wpłat, pełne zaspokojenie wierzyciela może nastąpić w odległej, nie dającej się przewidzieć perspektywie. Sytuacja byłaby odmienna, gdyby wierzyciel mógł skierować egzekucję do nieruchomości.

W świetle powyższego należało uznać, że strona powodowa wykazała, że dłużnik jest niewypłacalny. Podkreślić należy, iż dla uwzględnienia skargi pauliańskiej konieczne jest także wykazanie, że czynność prawna dłużnika stanowiła *conditio sine qua non* jego niewypłacalności (choćby nie stanowiła ona jedynej przyczyny niewypłacalności). W wyroku z dnia 28 czerwca 2007 r. (IV CSK 115/07, L.) Sąd Najwyższy podkreślił, że istotne dla zbadania wystąpienia przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela jest ustalenie, czy w przypadku niedokonania konkretnej czynności wierzyciel faktycznie zostałby zaspokojony. W ustalonym stanie faktycznym nie budzi wątpliwości Sądu, że w razie niedokonania kwestionowanej czynności prawnej, powód uzyskałby zaspokojenie z przedmiotowej nieruchomości, albowiem nie była ona obciążona hipotecznie ani też dłużnik nie posiadał żadnych innych zobowiązań, które przekraczałyby w sumie wartość rynkową tej nieruchomości, uniemożliwiając uzyskanie zaspokojenia wierzyciela. Stąd też należało uznać, że powiększenie stanu niewypłacalności dłużnika jest skutkiem wyzbycia się najbardziej wartościowego składnika majątkowego jakim jest przedmiotowa nieruchomość. W zamian za ten składnik, do majątku dłużnika nie wszedł bowiem żaden ekwiwalent.

W świetle podniesionych w odpowiedzi na pozew zarzutów sporna pozostawała kolejna określona w art. 527 kc przesłanka w postaci działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. W judykaturze wskazuje się, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 1 kc), gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że wskutek dokonania czynności prawnej może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika. Wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Świadomość pokrzywdzenia nie musi dotyczyć osoby konkretnego wierzyciela; wystarczy świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w ogóle. Może ona dotyczyć innego wierzyciela (nawet tego, który został przez dłużnika później zaspokojony) niż wierzyciel, który żąda uznania czynności za bezskuteczną. To, czy czynność prawna dłużnika krzywdzi wierzycieli, należy oceniać nie według chwili dokonania tej czynności, lecz według chwili jej zaskarżenia, tj. wystąpienia z żądaniem uznania bezskuteczności czynności (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 19 kwietnia 2013r., I ACa 192/13, L.). Świadomość pokrzywdzenia wierzycieli jest wnioskiem jaki osoba przeciętnie inteligentna powinna z tych dwu faktów wyciągnąć. Pokrzywdzenie jest bowiem sądem opartym na zasadach doświadczenia życiowego i znajomości prawideł rządzących obrotem prawnym, z których wynika, że wierzycielność w takich warunkach nie zostanie spleciona. Aby obalić powyższe domniemanie należałoby wykazać, że dłużnik jest niepoczytalny, czy też nie ma rozeznania pozwalającego na ocenę sytuacji i dokonywania operacji wnioskowania, bądź, że ze względu na szczególną sytuację, w jakiej dłużnik się znajdował, wniosek o krzywdzącym charakterze dokonywanej przez niego czynności był nieuzasadniony (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 19 grudnia 2013r., I ACa 621/13, L.).

Zdaniem Sądu, w okolicznościach niniejszej sprawy należało uznać, że dłużnik dokonał kwestionowanej czynności prawnej ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Na podstawie przedstawionych przez powoda dowodów z dokumentów należało stwierdzić, że dłużnik miał wiedzę odnośnie swojego zadłużenia wynikającego z niespłaconej pożyczki. Zważyć należy, iż poprzednik prawny powoda kilkakrotnie kierował do Z. K. (1) na adres spornego lokalu wezwania do zapłaty, zaś wobec bezskuteczności tych wezwań, pismem z dnia 4 kwietnia 2018r. wypowiedział umowę pożyczki. W treści wypowiedzenia poprzednik prawny powoda zastrzegł, że rozwiązanie umowy spowoduje wymagalność całej pożyczki z upływem okresu wypowiedzenia. Oświadczenie pożyczkodawcy o wypowiedzeniu umowy pożyczki zostało doręczone osobiście dłużnikowi w dniu 10 kwietnia 2018r. Nadto, jeszcze przed dokonaniem kwestionowanej czynności prawnej poprzednik prawny powoda wszczął przeciwko Z. K. (1) egzekucję. Z akt egzekucyjnych wynika, że zawiadomienie o wszczęciu egzekucji zostało dłużnikowi doręczone w dniu 4 grudnia 2018r. Znając stan swojego majątku, a także wysokość swoich zobowiązań dłużnik musiał mieć świadomość tego, jakie skutki spowoduje darowizna jedynego wartościowego składnika wchodzącego w skład jego majątku na możliwość zaspokojenia się jego wierzycieli. Strona pozwana nie wykazała w toku niniejszego postępowania, że w stosunku do Z. K. (1) zachodziły jakiegokolwiek okoliczności ograniczające bądź znoszące tę świadomość. Pozwany dłużnik nie jest bowiem osobą psychicznie chorą, cierpiącą na zaburzenia psychiczne, czy neurologiczne wpływające na możliwość racjonalnej oceny skutków swojego postępowania.

Konieczną przesłanką do uznania czynności prawnej za bezskuteczną jest także zła wiara osoby trzeciej tj. wiedza osoby, która odniosła korzyść majątkową z dokonania zaskarżonej czynności prawnej, że dłużnik dokonał tej czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli lub też możliwość uzyskania takiej wiedzy przy zachowaniu należytej staranności. Należy zauważyć, że zgodnie z treścią art. 528 kc jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Korzyść uzyskana bezpłatnie to korzyść, za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić ekwiwalentnego świadczenia w ramach tego samego lub innego stosunku prawnego (por. wyrok SN z 12 czerwca 2002r., III CKN 1312/00, L.; wyrok SN z 16 września 2011r., IV CSK 624/10, L.). Kwestionowana czynność prawna (darowizna) miała niewątpliwie bezpłatny charakter, w zamian za przeniesienie własności nieruchomości dłużnik nie uzyskał żadnego ekwiwalentu. Zważywszy należy, iż ustanowiona tym samym aktem notarialnym służebność osobista mieszkania była nieodpłatna. Z uwagi zatem na nieodpłatny charakter czynności prawnej wierzyciel mógł dochodzić roszczeń z tytułu skargi pauliańskiej bez względu na to, czy E. M. nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że pozwana E. M. jest córką dłużnika, zaś zgodnie z treścią art. 527 § 3 kc jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jak podnosi się w doktrynie bliski stosunek oznacza tu nie tyle powiązania rodzinne, co faktyczne więzy uczuciowe, przyjaźń, wdzięczność itp.; ogólnie – faktyczną bliskość pozwalającą przyjąć, że osoba trzecia mogła znać sytuację majątkową dłużnika i cel jego działań. Bliska więź prawnorodzinna może stanowić jednak podstawę domniemania faktycznego, iż dane osoby pozostają w bliskim stosunku w rozumieniu art. 527 § 3 kc. Wierzyciel musi udowodnić jedynie podstawę domniemania – istnienie bliskiego stosunku między dłużnikiem a osobą trzecią w chwili dokonywania zaskarżonej czynności (por. E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 7, Warszawa 2016).

Reasumując powyższe rozważania należało uznać, że strona powodowa wykazała wszystkie przesłanki skargi pauliańskiej, co skutkowało uwzględnieniem powództwa na mocy art. 527 kc wobec Z. K. (1) i E. M..

Jedynie w nieznacznym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. Zważyć bowiem należy, iż mimo odrzucenia pozwu wobec Z. K. (2), która zmarła przed wniesieniem pozwu, powód nie zmodyfikował swojego żądania i w dalszym ciągu domagał się stwierdzenia bezskuteczności także w zakresie umowy ustanowienia służebności osobistej mieszkania na rzecz Z. K. (2). Podkreślić należy, iż w myśl art. 299 kc służebność osobista wygasa najpóźniej ze śmiercią uprawnionego.

O kosztach w sporze pomiędzy powodem a E. M. Sąd orzekł na mocy art. 98 kpc i zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy zasądził od przegrywającej spor pozwanej na rzecz powoda kwotę 5.448 zł, na co składa się opłata sądowa od pozwu (1.474 zł), opłata za czynności fachowego pełnomocnika powoda w stawce minimalnej (3.600 zł) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł), a także koszty postępowania zabezpieczającego tj. koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu wieczystoksięgowym (240 zł), opłata skarbową od pełnomocnictwa (17 zł) i opłata sądowa od wniosku (100 zł).

Natomiast wobec pozwanego Z. K. (1) na podstawie art. 102 kpc Sąd odstąpił od obciążania kosztami procesu. Sąd miał bowiem na uwadze wiek, sytuację materialną i postawę pozwanego. Zważyć należy, iż jedynym dochodem pozwanego jest emerytura w kwocie niespełna 1.800 zł netto, która starcza na pokrycie kosztów utrzymania. Zważywszy przy tym należy, iż świadczenie pozwanego zostało zajęte w toku egzekucji, nadto posiada on zadłużenie wobec jeszcze innego wierzyciela tj. (...) Bank (...) S.A. Sąd miał również na względzie, że pozwany – mimo swojej sytuacji majątkowej – stara się również poza postępowaniem egzekucyjnym w miarę swoich skromnych możliwości

dokonywać dobrowolnych wpłat na poczet zadłużenia. Wszystkie wymienione powyżej okoliczności przemawiały za skorzystaniem z dobrodziejstwa określonego w art. 102 kpc.